

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie**

Kraków, dnia stycznia 2011 r.

**Pan
Wojciech Kniotek
Dyrektor Miejskiego Zakładu
Wodociągów i Kanalizacji
ul. Długa 21
34-400 Nowy Targ**

P/10/140
LKR-4101-20-04/2010

Wystąpienie pokontrolne

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.), zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie przeprowadziła kontrolę prowadzenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków przez Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Nowym Targu zwany dalej MZWiK lub Zakładem.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole podpisanym przez Pana Dyrektora, w dniu 15 grudnia 2010 r. oraz omówione na naradzie pokontrolnej 5 stycznia 2011 r. Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia realizację zadań w zakresie racjonalizacji wykorzystania zasobów wody czerpanej z podziemnych ujęć, pozytywnie natomiast, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, prowadzenie pozostałych zadań z zakresu zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. Wyrażoną ocenę ogólną uzasadniają następujące oceny cząstkowe:

1. NIK negatywnie ocenia działalność MZWiK w zakresie racjonalizacji wykorzystania zasobów wody czerpanej z podziemnych ujęć zlokalizowanych na terenie miasta Nowego Targu, gdyż tylko w okresie objętym kontrolą, wskutek nieodpowiedniego stanu

technicznego sieci wodociągowej, Zakład utracił łącznie 4 354 tys. m³, tj. niemal 69% wyprodukowanej wody. Stwierdzono, że w 2009 r. w porównaniu do 2008 r. nastąpił wzrost strat wyprodukowanej wody z 1 641,7 tys. m³ do 1 827,6 tys. m³, tj. o 185,9 tys. m³ (o 11,3%), a w okresie I półrocza 2010 r. straty wody wynosiły już 895 tys. m³. Wielkość strat wody w okresie objętym kontrolą przewyższała ilości jej sprzedaży w 2008 r. o 859,3 tys. m³, w 2009 r. o 1 079,1 tys. m³ i w I półroczu 2010 r. o 528 tys. m³. Wzrastał również udział strat wody w ogólnej wielkości produkcji, który (przy 30% zanikach wody uznanych przez MZWiK za uzasadnione), w 2008 r. wynosił 66,9% w 2008 r., w 2009 r. 69,8% i w I półroczu 2010 r. 69,9%. Wskazać przy tym należy, że już w 1992 r. w sprecyzowanym, przez Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej w Krakowie, podsumowaniu wyników przeprowadzonych, na zlecenie MZWiK, pomiarów zużycia i strat wody w wybranych rejonach zaopatrzenia strefowego na terenie wodociągu w Nowym Targu wskazano, że poziom strat wody w zewnętrznych sieciach w kraju wynosi od 3% do 33% rocznego zużycia, a straty na poziomie 34% całkowitego wydobycia należy już uznać za marnotrawstwo. Głównym źródłem strat wyprodukowanej przez MZWiK wody, wg Instytutu był „katastrofalny stan techniczny zewnętrznych przewodów wodociągowych spowodowany stosowaniem od lat nieodpowiednich materiałów przewodów i złączy, niewłaściwymi metodami układania przewodów i zmianami zachodzącymi od czasu ułożenia przewodów związanymi z ruchem ulicznym i różnego rodzaju robotami ziemnymi. Nieodpowiedni stan techniczny instalacji potwierdziły również wyniki kontroli NIK, która wykazała m.in., że z ogólnej liczby 185 awarii ujawnionych w kontrolowanym okresie 55,67% powstało wskutek korozji rur rurociągu i wżerów powodujących pęknięcia rur, a 14,05% spowodowane zostało ruchami tektonicznymi ziemi powodujące pęknięcie żeliwa. Z ustaleń kontrolnych wynika wprawdzie, że w okresie objętym kontrolą odnotowywano stopniowy spadek liczby awarii sieci wodociągowej z 86 w 2008 r. do 67 w 2009 r. i 32 w I półroczu 2010 r., tym samym wskaźnik awaryjności w przeliczeniu na 1 km sieci uległ zmniejszeniu z 0,89 w 2008 r. do 0,69 w 2009 r. nie wpłynęło to jednak na zmniejszenie strat wyprodukowanej wody, co może świadczyć o znacznym wzroście liczby awarii nieujawnionych wskutek braków wypływu wody na powierzchnię.

2. Izba negatywnie ocenia brak pomiaru zużycia wody wykorzystywanej na potrzeby gospodarcze MZWiK oraz na płukanie sieci, kanałów i zbiorników. Zużycie wody na własne potrzeby ustalane było na podstawie nieprecyzyjnych wyliczeń dokonywanych w oparciu o zapisy kart drogowych wystawianych dla samochodów WUKO używanych

do ciśnieniowego mycia kanalizacji, a ponadto na podstawie szacunków wydajności i czasu wypływu wody z hydrantów podczas płukania sieci wodociągowych. Taki sposób ustalania wielkości zużycia wody może skutkować brakiem starań o oszczędne i racjonalne gospodarowanie wodą pozyskaną ze środowiska naturalnego. Zakład oszacował, że zużycie wody na potrzeby własne wzrosło z 29,3 tys. m³ w 2008 r. do 41,3 tys. m³ w 2009 r., tj. o 40,9% przy niezmiennej ilości wody wykorzystywanej do płukania sieci, kanałów i zbiorników, na które we wszystkich latach kontrolowanego okresu używano po 7,2 tys. m³ wody.

3. Krytyczne uwagi NIK budzi również brak dbałości Zakładu o minimalizowanie zużycia wody na potrzeby technologiczne oczyszczalni ścieków. Ustalenia kontrolne wykazały, że w 2009 r. pomimo stwierdzenia zwiększonego zużycia wody na potrzeby technologiczne oczyszczalni, z wynoszącego średniomiesięcznie ok. 2 000 m³ do 3 592 m³ w lipcu i 5 363 m³ w sierpniu 2009 r., do usuwania stwierdzonych awarii sieci wodociągowej przystąpiono dopiero z początkiem miesiąca września 2009 r., a poziom zużycia wody w ilościach wykorzystywanych przed wystąpieniem awarii osiągnięto dopiero na początku 2010 r. Pomimo tak wysokich strat wody MZWiK nie opracował własnego programu jej oszczędzania.
4. Najwyższa Izba Kontroli uwzględniając podział zadań pomiędzy Urzędem Miasta, a MZWiK w zakresie budowy, modernizacji i remontów sieci wodociągowej ocenia, że w latach 2008 – 2009 nie nastąpiło skuteczne ograniczenie strat wody pomimo zrealizowanych działań remontowych i modernizacyjnych.
5. Najwyższa Izba Kontroli nie zgłasza uwag do stosowanej w MZWiK automatyzacji wydobycia, rozprowadzania i pomiaru wody dostarczanej do sieci wodociągowej. Stwierdzono, że spośród eksploatowanych przez MZWiK 3 ujęć wody, w skład których wchodziło 17 studni, 2 ujęcia wyposażone zostały w systemem automatyki. Zastosowany system na 1 ujęciu pozwalał na zdalne sterowanie pracą studni oraz monitoring z dyspozytorni zlokalizowanej w Stacji Uzdatniania Wody w Szaflarach. Automatyzacja wydobycia wody z 1 ujęcia (tzw. Grel) znajdowała się na etapie wykonania koncepcji docelowego wykorzystania, a termin oddania zadania do eksploatacji przewidziano na ok. 2014 r. Każda studnia głębinowa, z której dostarczano wodę do sieci wodociągowej posiadała indywidualne opomiarowanie objętości wtłoczonej wody. Opomiarowaniem objęto także 3 wydzielone obszary miasta, obejmujące ok. 50% sieci rozdzielczej, gdzie dystrybucja wody odbywała się pod zwiększonym ciśnieniem (hydrofornie lokalne).
6. Brak wyposażenia magistrali wodociągowej i rurociągów rozdzielczych w czujniki

przepływów wody uniemożliwiało niezwłoczne ujawnienie powstałych awarii sieci w miejscach, w których nie stwierdzano wypływu wody na powierzchnię. Jest to tym bardziej istotne, że teren Nowego Targu charakteryzuje się dobrze przepuszczającymi złożami w warstwie usytuowania sieci wodociągowej. Brak stosownego opomiarowania uniemożliwiał także dokładne oszacowanie strat wody powstałych wskutek awarii. Szacowania tych strat dokonywano poprzez różnicę pomiędzy ilością wody wyprodukowanej i ilością wody sprzedanej oraz zużytej na potrzeby własne. Izba pozytywnie ocenia podjęcie w 2010 r. działań zmierzających do wyposażenia sieci w czujniki przepływu z docelowym terminem realizacji w 2011 r.

7. NIK negatywnie ocenia brak w MZWIK wewnętrznych analiz wpływu zdiagnozowanych przyczyn strat wody na wysokość opłat w 2008 r. Analizę w takim zakresie za 2009 r. opracowano dopiero w lutym 2010 r., ale ograniczała się ona tylko do ustalenia wpływu poszczególnych kosztów produkcji wody na cenę jej sprzedaży. Nie uwzględniała ona jednak wpływu strat wody powstałych m.in. wskutek: awarii sieci wodociągowej, nielegalnego i nieopomiarowanego poboru wody. Wyniki tej analizy wykazały, m.in. że ograniczenie strat wody z aktualnych 70% do 30% spowodowałoby w 2009 r. obniżenie ceny 1 m³ wody dla odbiorcy średnio o 0,51 zł, a łącznie w ciągu tego roku obniżyłoby koszty o 401,6 tys. zł. Kontrola NIK wykazała natomiast, że tylko na skutek zużycia energii elektrycznej oraz wniesionych opłat środowiskowych na wyprodukowanie utraconej wody w kontrolowanym okresie Zakład poniósł koszty w wysokości 928,3 tys. zł¹, w tym w 2008 r. 320 989 zł, w 2009 r. 402 170 zł i w okresie I półrocza 2010 r. 205 148 zł.
8. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia również stwierdzone, w toku kontroli, przekroczenia maksymalnych dobowych ilości oczyszczonych ścieków odprowadzonych do rzeki. Kontrola tylko 179 odczytów licznika wypływu oczyszczonych ścieków dokonanych w I półroczu 2010 r. wykazała, że w ciągu 18 dni (w okresie od 16 do 26 maja i 1 do 7 czerwca 2010 r.) przekroczone maksymalne dobowe ilości oczyszczonych ścieków odprowadzonych do rzeki w przedziale od 861 m³ do 23 581 m³ przy czym przekroczenia powyżej 10 000 m³/dobę odnotowano w ciągu 5 dni badanego okresu. Izba w swej ocenie uwzględnia przyczyny tych przekroczeń wynikające ze zdarzeń spowodowanych powodzią. Z informacji otrzymanej z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego wynika, że takie przekroczenia

¹ zgodnie z założeniami MZWIK przy wyliczeniach uwzględniono, że straty wody na poziomie 30% ilości wody pozyskanej uznać należy za uzasadnione

maksymalnej dobowej ilości oczyszczonych ścieków komunalnych odprowadzanych do rzeki mogły wpłynąć na pogorszenie jakości wód rzeki Dunajec.

9. Najwyższa Izba Kontroli nie zgłasza uwag do prawidłowości sporządzania raportów dobowych pracy oczyszczalni ścieków w zakresie odczytów stanów licznika wypływu oczyszczonych ścieków oraz parametrów jakościowych ścieków oczyszczonych wprowadzanych do odbiornika. Raporty prowadzone były na bieżąco, a jakość ścieków oczyszczonych odprowadzanych do rzeki Dunajec nie przekraczała parametrów określonych w pozwoleniu wodno prawnym.
10. NIK nie stwierdziła nieprawidłowości formalnych w sporządzonych przez MZWiK cennikach opłat za dostawę wody i odbiór ścieków. Opracowywane taryfy sporządzane były zgodnie z obowiązującymi przepisami². Zakład przestrzegał również terminów przedstawienia Burmistrzowi wniosków o zatwierdzenie taryf, które w kontrolowanym okresie doręczane były do Urzędu Miasta na 70 dni przed planowanym dniem wejścia taryf w życie i każdorazowo zatwierdzone zostały przez Radę Miasta. NIK zwraca jednak uwagę, iż w kontrolowanym okresie odbiorców obciążono całością kosztów utraconej wody, oszacowanych na 928 307 zł.
11. Najwyższa Izba Kontroli nie wnosi uwag do rzetelności sporządzonych sprawozdań GUS dotyczących korzystania ze środowiska oraz informacji o wysokości należnych opłat. Dane odzwierciedlone w tych sprawozdaniach były tożsame z zapisami ewidencji Zakładu oraz danymi wykazanymi w zestawieniach służących do wyliczenia opłat za korzystanie ze środowiska.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie wnosi o:

1. Podjęcie skutecznych działań zmierzających do racjonalizacji wykorzystywania wody czerpanej z ujęć będących w dyspozycji MZWiK m.in. poprzez:
 - opracowanie i realizację programu oszczędzania wody,
 - opomiarowanie zużycia wody wykorzystywanej na potrzeby własne MZWiK,
 - zdiagnozowanie głównych przyczyn strat wody i podjęcie stosownych działań zapobiegawczych.
2. Wyposażenie magistrali wodociągowej i rurociągów rozdzielczych w czujniki przepływu wody w liczbie zapewniającej lokalizację niekontrolowanego wypływu wody z sieci oraz pozwalającej na ustalenie i zapobieganiu nielegalnemu poborowi wody.

² art. 20 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 ze zm.)

3. Opracowanie oraz realizację szczegółowego planu zadań inwestycyjnych i remontowych, mających na celu uszczelnienie istniejącej sieci wodociągowej,

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora, w terminie 21 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag, ocen i wykonania wniosków oraz o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego przysługuje Panu Dyrektorowi prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury NIK w Krakowie umotywowanych zastrzeżeń w sprawie wniosków, ocen i uwag zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o których mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.